

Balogh Réka

Örmény öltözködés, népviselet

Az örmény népviselet általános elnevezése a „taraz”, ami egymagában jelenti azt, hogy ruha, divat, kinézet, viselet, megjelenés, egyenruha. A pontos felépítése, formája, színe, díszítése országon belül tájegységenként változik, attól is függően, hogy mely területeket milyen külső benyomás ért vagy milyen a helyi klíma. Alapvetően a számos kisebb-nagyobb változatokat két fő csoportba osztják fel, keleti és nyugati örmény viselet. De bárhogya is változik országszerte a tradicionális öltözet, az anyagválasztásban, díszítésben és színek használatában mindenhol megmutatja viselőjének szociális és gazdasági helyzetét.

A taraz fejlődésének története

Eleinte az emberek egyszerű, díszítés nélküli, időjárásnak leginkább megfelelő ruházatot hordtak minden nap, leginkább gyapjúból és pamutból készült házi szövött anyagokból, bőrrrel és szőrmével kiegészítve. A gazdag réteg Kínából hozatott be selymet, ami hamar kiemelt státuszszimbólum lett. Később kialakult országon belül is a selyemgyártás, így már szélesebb rétegek tudták megengedni maguknak, hogy egy-egy ruhájuk selyemből készülhessen.

Az évszázadok során a népviselet és divat sokszor változott. Bizánci, római, arab, perzsa és orosz kulturális behatások alakították leginkább, de a különböző hatások változtak területtől és korszaktól függően.

A díszítés jelentése

Mint a legtöbb nép viseleténél, a ruhanevelő színeikben fontos jelentést hordoztak. A XIV. századra kialakult szokások szerint a fekete szín a földet jelentette, a fehér a vizet, a vörös a levegőt és a sárga a tüzet. Később bővült a színek jelentése, illetve

újabbak is megjelentek: a lila, mint a bölcsesség, a vörös, mint bátorság, a kék, mint mennyei igazság és a fehér, mint a megfontoltság jelent meg a ruházaton.

Egy nemzeti öltözködés nem csupán viselője személyiségének jegyeit mutatta, hanem

ki lehetett olvasni belőle, hogy házas, jegyben jár vagy még csak keresi párját. Gyerekkortól kezdődően nem csak méretben kaptak mind újabb és újabb ruházatot a fiatalok, hanem változó családalapító státuszukat is mutatták ezáltal a külvilágnak. A menyasszonyi taraz számos olyan részletet tartalmazott, ami védte őt a gonosz szándéktól.

Az öltözködés mutatta továbbá viselője gazdasági helyzetét és gyermekeinek számát is. Nőknél leginkább a hímzés részletgazdagsága, a hímzett felület nagysága és a felhasznált fonal alapanyaga jelezte, hogy milyen gazdag tulajdonosa. A magasabb osztályok tagjai például arany és ezüst szálakkal átszőtt és hímzett ruhaneműket hordtak. Egyes területeken a köténye díszítése egy életfa hímzés volt, jelezve a családtagok számát. Máshol szakértelmének eszközeit hímizte rá, például ollót, orsót, kancsót, mutatva, hogy milyen területeken jeleskedik családja életének fenntartásában. A díszes hímzések nem csak esztétikai okból kerültek a ruházatra, általános nézet volt, hogy védenek a rontás és sorscsapások ellen.

Férfi taraz

Az örmény férfi viselet egy hosszúujjú ingből, laza, bő nadrágból, feltekert övből, kabátkából vagy kaftánból, fejfedőből és lábbeliből állt. Télen a hideg ellen egy meleg szőrmekabáttal vagy gyapjú kabáttal egészítették ki öltözetüket. Az ing nem fehér volt, általában színes, csíkos, de legalábbis fehérítetlen gyapjú színű. Ha az ing világos színű, a nyakrészt, mell-

Bármilyen is a nadrág szabása, minden területen egy széles öv tartja azt a derékon, amely egy széles és hosszú szalag a derékon sokszorosan körültekerve. Az öv nem csak a nadrágot tartotta a helyén, hanem zsebként is szolgált, valamint ebbe szúrták a díszes törüket is a férfiak.

Női taraz

A nők ruházata díszesebb volt a férfiakénál és a ruhadarabok is változatosabbak voltak. Az alap ruházat egy hosszú alsóruhából állt, egy kötényből, övből (ami lehetett öv vagy körültekert vastag szalag), felsőruházatból, fejfedőből, ékszerekből és lábbeliből állt.

A felsőruha egy lazán testre simuló szabású öltözék, melyet a mellkasnál és kétoldalt alul hasítékkal látnak el. Tájanként változó a színe. A gazdagabb asszonyoknál az öltözék készülhetett selyemből, szaténból, brokátból vagy bársonyból, arany és ezüst szálakkal hímézve.

részt és mandzsettákat visszafogott hímzésekkel díszítették.

A felső öltözet területenként változott. Néhány országgrészben rövidebb kabátkát hordtak, prém szegéllyel. Máshol hosszabb, vékony kaftánt hordtak, amely szűk szabású volt mind a karoknál mind a mellkason. Vannak területek, ahol pamut vagy bársony kabátot viseltek. A magasabb osztályok tagjai általában világosabb színű kabátot hordtak, míg az alacsonyabb osztályok férfijai sötét színeket viseltek, melyet könnyebb volt tisztítani és javítani. Nem illett egy férfinak otthonán kívül kaftán nélkül mutatkoznia, még a legnagyobb melegben sem.

A nadrág formája szintén területenként változik. A nagyon bő szabástól az egészen testre simuló kialakításig mindenféle változatot találhatunk.

Fejfedők

Mind a férfiaknál, mind a nőknél a viselet fontos része volt a díszes és színes fejfedő. Férfiaknál előfordul szörme, szőtt és kötött fejfedő is, változatos formában és méretben megjelenve, de néha csak sállal körültekerték fejüket. Nőknél is számos forma és díszítési mód található, de alapvetően mindegyik megegyezik abban, hogy egy változatosan díszített lapos tejetű fejfedőből áll és sálak vagy fátyol takarja a fejet, vállakat és nyakat – néha akár az arcot is. A sapka és a sál rész is gazdagon díszített. Egy házas asszony a gazdagon díszített és hímzett, fél homlokát elfedő sapka és sál viselettel jelezte helyzetét. Szalagokkal, fém és gyöngy rávarrásokkal, fémpénz és fém golyó lógókkal díszítette, és fehér sálakkal tette még szebbé az összeállítást. A nők a fejüket csak akkor fedték fel, hogyha nem volt férfi a házban, és soha nem vették le fejfedőjüket, hogyha utcán voltak.

Lábbelik

Mind a férfiak és a nők is többféle lábbelit hordtak eseménytől és időjárástól függően. Jellegzetes lábbelijük a „trekh” volt, ami bőr talppal rendelkező vastag kötött zokni volt. Mindkét nem hordott ezenkívül csizmát is, magasított sarokkal és felkunkorított orral.

Kiegészítők

A taraz nagyon fontos része volt a rengeteg kiegészítő, amit férfiak és nők is hordtak. Egyes tárgyak generációkon át öröklődtek. Az ékszereket hordták a kezükön és nyakukban, de ruhára vagy fejfedőre varrva is. Szegényebb házaknál is megpróbálták minél díszesebbé tenni ruhadarabjaikat a nők. Ha nem volt drága fémpénz vagy arany dísz, akkor színes gyöngyökkel.

A férfiaknál a derekukra tekert díszes öv és az övbe szúrt tör (kindjal) anyaga, díszítésének gazdagsága és színe jelezte viselőjének státuszát. Az övnél az ezüst szín jelentette a megállapodottságot és felnőttiséget, az arany szín pedig a gazdagságot.

